

**ALS MENSEN HET
MET WOORDEN
OPNEMEN
TEGEN...**

**Meditatie ds. Gerard Rinsma zondag 15 mei 2016
50ste dag na Pasen (Pinksteren)**

Profetenlezing: Joël 3
Epistellezing: Handelingen 2: 1-11
Evangelielezing: Johannes 20:19-23

OVERWEGING

Lieve mensen, Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Ik geloof, dat het vandaag de 30^e keer is, dat ik een pinksterpreek houd. Ik weet: 40 is een bijbelser getal. En voor wie daaraan hecht: met Pasen was het dit jaar precies veertig jaar geleden, dat ik besloot om theologie te studeren. Dat wil zeggen: dominee te worden.

Tien jaar later was het dus zover en heb ik mijn allereerste pinksterpreek gehouden: hier 15 kilometer verderop in de Gereformeerde Kerk van Grou. Waar ik het toen over gehad heb? Over de heilige Geest vermoed ik. Want het was nog voor het digitale tijdperk. Dus met de hand uitgeschreven en als u het precies wilt weten, dan ga ik nog wel eens heel diep spitten. Maar vanaf 1993 is het gemakkelijker zoeken, want in dat jaar deed de computer z'n intrede in de pastorie. En het zou een koud kunstje zijn om een oude preek uit de la te trekken en dan in de digitale magnetron. Maar dat gaat niet. U bent veranderd, ik ben veranderd, wij allemaal zijn niet meer dezelfde. Sommigen van ons waren toen nog niet eens geboren. Maar meer dan nog wij zelf, is de wereld veranderd.

Het feest van Pinkster, van de uitstorting van de Heilige Geest, wordt ook dit jaar overschaduwed door berichten, die het lijken tegen te spreken. De massamoord in Rwanda vervult een ieder met grote ontzetting, en nu er langzaam beelden binnenstromen van de slachting onder onschuldige burgers in dat land kunnen we niet anders dan met walging en afgrijzen reageren.¹ Dat was in 1994.

En een jaar later ging mijn pinksterpreek over enthousiasme en scepsis. En vertelde ik dat ik sceptisch werd bij de massa mensen, die Ajax kwam huldigen of die naar de Stones kwam kijken.² Maar in 2002

¹ Preek op Pinkstermaandag 23 mei 1994 Oecumenische dienst Schagen

En verbijstering. Ik zelf was verbijsterd, toen ik in de krant las van een moeder van zes kinderen, die vorige week samen met andere vrouwen de kinderen uit het dorp verzamelden, die tot de vijanden werden gerekend. Ze sloegen de kinderen in alle rust, zegt ze, met stokken dood. "Ze huilden eerst niet, omdat ze ons kenden. Ze keken ons alleen met grote ogen aan. We hebben er zoveel vermoord, we konden de tel niet bijhouden."

² Pinksterpreek Zondag 4 juni 1995 Pinksteren Er is aan enthousiasme in Nederland geen gebrek, zo lijkt het wel. Genoeg stof voor een pinksterpreek, zou je denken. want is het pinksterfeest niet het feest van de geest, die in mensen vaart, dus van het enthousiasme? Waarom ik dan zo sceptisch word? Ten eerste omdat ik het gevoel heb dat veel enthousiasme kunstmatig opgewekt wordt. We moeten enthousiast zijn over Ajax, over de Stones, noem maar op, omdat de televisie, de klant, de radio ons wil laten geloven, dat iedereen dat is. We moeten enthousiast zijn, omdat de omgeving dat van ons verwacht.

had ik het over een andere geest, die uit de fles was. Dat gevoel, zo vertelde ik, heb ik de laatste dagen heel sterk gehad. Vanaf het moment, dat ik het bericht hoorde van de moord op Pim Fortuyn.³

Zo kan ik nog wel even doorgaan: in 2005 had ik het over First Lady Laura Bush, die tijdens een bezoek aan de kerk van Houthem Sint grelach voor een dichte deur had gestaan.⁴ En in 2009 over de verkiezing van de Minderbroederskerk van Roermond tot mooiste kerk van Nederland.⁵ En in 2010 over de paniek, die uitbrak tijdens de herdenking op de Dam.⁶ In 2011 toen ik net terug van een bezoek aan Israël en Palestina en ik vroeg ik me af: op welk plein zou Petrus hebben gestaan? Of in welke straat? En ook of ik het zo aandurven om in Petrus' voetsporen op te staan en mensen in het openbaar toe te spreken?⁷ En in 2012 over Pinkpop.⁸ En vanaf 2013, ik bedoel 2014 zult u nog wel weten te herinne-

³ Pinksteren zondag 19 mei 2002 En hoezeer de geest uit de fles was, bleek wel uit de bedreigingen, die daarna werden geuit naar verschillende lijsttrekkers, naar journalisten, naar zelfs de minister-president. Gelukkig zijn we tot nog toe bewaard gebleven voor een verdere escalatie; maar ik moet u heel eerlijk zeggen, dat ik de laatste week heel erg geschrokken ben over de onbeheersbare en onberekenbare krachten, die zich in ons land hebben gemanifesteerd. Alsof de kurk er vanaf getrokken is en de geest uit de fles te voorschijn is gekomen.

⁴ Zij wilde de kerk in Houthem bezoeken, maar de koster, die de sleutel had, was net op dat moment even gaan wandelen. Ja, zei hij, ik zat er vanaf kwart voor zeven zondagochtend al, de deuren open, de lichten aan. Maar na drie uur dacht ik dat ze niet meer zou komen. De secret service-agenten, die tot dan toe bij de deur op wacht staan, vertrekken. It's finished, mompelen ze, waarop de koster zijn conclusie trekt en besluit om dan maar even te gaan kijken naar de presidentiële autostoet, die klaarstaat voor vertrek. En voor de zekerheid luit hij de deur en steekt de sleutel in zijn zak

⁵ Zondag 31 mei 2009 Pinkster Handelingen 2:1-13 Want ik geeft het u te doen. Om op de markt te gaan staan om daar de mensen toe te spreken, aan te spreken. In dit geval mensen er toe te bewegen om op de mooiste kerk van Nederland te gaan stemmen. De opmerkingen die je te horen krijgt en de verhalen die mensen je vertellen. Ik ben tegen de kerk, ze moeten allemaal plat. Of Ja, zeker heb ik gestemd, maar niet op de uwe. En de meeste: waar staat die kerk? Is dat deze? En dan moet je elke keer uitleggen dat de mooiste kerk van Limburg niet op het Munsterplein staat, maar tegenover de brandweer kazerne. O daar, die!

⁶ Zondag 23 mei 2010 Pinkster;

de dranghekken, die als dominosteentjes vielen. De mensen, die alle kanten uitstoven. De koningin, die naar het paleis werd afgevoerd. Als een tsunami greep de paniek om zich heen. Maar niet alleen daar. Gewoon een blik in de krant leert dat er gister ook chaos en angst heerste op de aandelenmarkten. Wall Street was donderdag even door paniek bevangen. In korte tijd schoten de koersen met honderden punten naar beneden

⁷ Preek ds. G. R. Rinsma Zondag 12 juni 2011 Pinkster Thema: Pinkster: feest van communicatie

Nou ja, zingen dan. Want ik had m'n gitaar mee en er waren wel geschikte plekken om te kunnen gaan staan. En Give Peace A Chance te zingen. Ik noem maar wat. Maar nee, ik heb het niet aangedurfd. Bij de Klaagmuur zou ik zo worden weggevoerd en hoe dat op andere plekken zou aflopen? Ik weet het niet, er was toch te veel politie op de been en zonder vergunning zou ik dan al gauw tegen een boete oplopen

⁸ Pinksterzondag 27 mei 2012 DE HEILIGE GEEST DISCRIMINEERT NIET! Pinkster is zo'n weekend, waarop ieder er op uittrekt, geloof ik. Is kerst vooral een gezinsfeest, en Pasen een familiefeest; wie vervoer heeft of met het vervoer kan, die trekt er deze dagen op uit. Voor een familie weekend, een reünie, een lang weekendje Limburg. En voor veel jongeren begint dit weekend met Pinkpop het seizoen van de festivals. Gister startte Pinkpop met Anouk, en vanavond optredens van Keane, Major Tom, Raccoon, The Specials. En morgen om half negen The Boss himself. Bruce Springsteen. U voelt wel, waar ik graag wil zijn.

ren. Nee?⁹ Toen had ik net op het Fries Straatfestival gespeeld.¹⁰ En vorig jaar?¹¹

En als u me vraagt; heb je na al die jaren nog iets nieuws te zeggen?, dan had ik tot eergister nog een beetje verdrietig gekeken. Tot eergister. Want op donderdagavond woonde ik een interview bij met schrijver Frank Westerman over zijn jongste boek: een woord een woord. In dat boek gaat hij terug naar het dorp van zijn jeugd, Assen, en dan met name de gebeurtenissen, die destijds op hem een enorme indruk hebben gemaakt: de treinkaping bij Glimmen-de Punt¹². Pinksteren 1977. En toen hem donderdag gevraagd werd naar zijn motief, las hij een paar regels voor uit zijn boek:

Sinds 9/11, de moord op Theo van Gogh, en helemaal sinds de beulen van IS hun onthoofdingsfilmpjes online zetten, vraag ik me of wij als samenleving überhaupt wel een verbaal verweer hebben tegen terreur. Zachte kracht, wie gelooft er nog in? Praten noch schrijven haalt iets uit, de zwarte vlag en de kalasjnikov rukken op. Nog even en een pen voelt aan als een antiek instrument, op een oubollige manier museaal.

Ik moet me schrap zetten om mijn verslagenheid niet te laten omslaan in cynisme. VOOR WIE DE NUANCE ZOEKT, luidde het credo van de krant waarvoor ik jarenlang verslag deed. Flikker toch op, met keelsnijders valt niet praten. Stuur drones, kill them all.¹³

Om er aan toe te voegen: Als taal en terreur het duel met elkaar aangaan, welke van die twee legt het dan af? De verblinding van de terrorist versus de verbeelding van de schrijver. Wie wint?

En als Westerman aanhaalt hoe hij de avond na de aanslag op de

⁹ Vorige week nog in Leeuwarden op het Fries Straatfestival; maar als mensen mij dan vragen of ik dan ook in de voetsporen van Petrus treed, dan schud ik mijn hoofd. Ik ben geen evangelist en ik ga niet op een evangelisatie-campagne

¹⁰ Meditatie ds. Gerard Rinsma pinksterzondag 8 juni 2014

¹¹ Meditatie ds. Gerard Rinsma pinksterzondag 24 mei 2015 Soms heb ik ook dat gevoel - en misschien herkent u dat? – dat het leven een cirkel is; je keert terug op de plek waar je ooit vandaan bent gegaan. Dat is het verhaal van Jacob, dat is het verhaal van de verloren zoon. .

¹² De treinkaping bij De Punt (met als plaatsbepaling ook wel Vries) begon op maandag 23 mei 1977 om negen uur 's morgens toen de intercity Assen-Groningen ter hoogte van het dorp De Punt in de provincie Drenthe, niet ver van de spoorwegovergang te Glimmen in de provincie Groningen, tussen station Assen en station Haren, door negen gewapende Zuid-Molukkers van 17 t/m 27 jaar gekaapt en tot stilstand werd gebracht. Na bijna 19 dagen werd de kaping beëindigd middels een beschieting door de bijzondere bijstandseenheid (BBE) Krijgsmacht, gevolgd door een bestorming door de BBE Mariniers, gesteund door de Koninklijke Luchtmacht. Deze actie kostte twee gegijzelden en zes kapers het leven. Dit was van de twee treinkapingen in de Nederlandse geschiedenis de tweede, en opnieuw door Molukse terroristen, na de kaping van 2 december 1975 gedurende 12 dagen van de stoptrein Groningen-Zwolle bij het Drentse dorp Wijster door zeven jonge Zuid-Molukkers.

¹³ Frank Westerman, een woord een woord 2016, pg. 15-16

redactie van Charlie Hebdo met een pen in zijn handen op de Dam heeft gestaan, valt de interviewer hem bij: “zo hebben wij hier in Leeuwarden ook gestaan.”¹⁴ “En denk je dan niet”, zo vroeg Westerman terug, “wat haalt een vulpen uit tegen een kalasjnikov?”

En toen wist ik waar het vanmorgen over zou moeten gaan. Want lang geleden stond de evangelist Lucas voor het zelfde dilemma. Kiezen voor het zwaard of de pen? *In mijn eerste boek, zo schrijft Lucas aan Theofilus, heb ik de daden en het onderricht van Jezus beschreven, vanaf het begin tot aan de dag waarop hij in de hemel werd opgenomen, nadat hij de apostelen die hij door de heilige Geest had uitgekozen, had gezegd wat hun opdracht was. Na zijn lijden en dood heeft hij hun herhaaldelijk bewezen dat hij leefde; gedurende veertig dagen is hij in hun midden verschenen en sprak hij met hen over het koninkrijk van God.*¹⁵

En u kunt het hele boek Handelingen er op nalezen; maar nergens roept Lucas op tot een heilige strijd; nergens verheerlijkt hij in zijn boek geweld tegen vijanden of ongelovigen; nergens nemen de apostelen hun toevlucht tot wapens; nergens wordt er iemand vermoord. Ja, wel door de tegenstanders: de leden van het Sanhedrin¹⁶, Saulus¹⁷, koning Herodes.¹⁸ Ze oefenen een ware terreur uit om de aanhangers, de volgelingen

¹⁴ Door het hele land demonstraties wegens aanslag Charlie Hebdo Tegelijk met stille tocht Parijs 08-01-2015, 7:04 Donderdagavond vanaf 18.00 uur worden door heel Nederland demonstraties gehouden vanwege de aanslag woensdag op de redactie van het satirisch weekblad Charlie Hebdo. Om 18.00 uur beginnen de steunbetuigingen aan de slachtoffers en nabestaanden van de aanslag. Op ditzelfde moment wordt in Parijs een stille tocht gehouden. In ieder geval Amsterdam, Rotterdam, Haarlem, Utrecht, Arnhem, Leeuwarden, Leiden, Hilversum, Groningen en Zoetermeer doen mee. In Nijmegen is ook een demonstratie gepland, waar burgemeester Hubert Bruls aanwezig zal zijn. Het is een demonstratie om “afschuw en medeleven te tonen”, aldus de organisatie op Facebook. De burgemeesters Eberhard van der Laan (Amsterdam) en Ahmed Aboutaleb (Rotterdam) riepen woensdagavond collega’s en inwoners van andere gemeenten al op om ook te demonstreren.
NRC 8 januari 2015 Wereldwijde steun aan slachtoffers Charlie Hebdo

Van over de hele wereld betuigden burgers, journalisten en cartoonisten gisteren steun aan de slachtoffers van de aanslag op de redactielokalen van het Franse satirische weekblad Charlie Hebdo. Twaalf redacteuren werden gisteren koelbloedig gedood. Een aanslag in Frankrijk hing al langer in de lucht. De uitgebreide inzet bij internationale conflicten heeft het land kwetsbaarder gemaakt. Op de Place de la République in Parijs hebben zich tienduizenden mensen verzameld uit protest tegen de aanslag op de redactie van Charlie Hebdo. Veel mensen hielden een pen omhoog, als symbool voor de persvrijheid.

¹⁵ Hand. 1:1

¹⁶ Hand 5: 33 Toen de leden van het Sanhedrin dit hoorden, ontstaken ze in woede en wilden ze de apostelen ter dood brengen.

¹⁷ Hand 9:1-2 Intussen bedreigde Saulus de leerlingen van de Heer nog steeds met de dood. Hij ging naar de hogepriester met het verzoek hem aanbevelingsbrieven mee te geven voor de synagogen in Damascus, opdat hij de aanhangers van de Weg die hij daar zou aantreffen, mannen zowel als vrouwen, gevangen kon nemen en kon meevoeren naar Jeruzalem

¹⁸ Hand 12: 1-5 Omstreeks die tijd nam koning Herodes enkele leden van de gemeente gevangen en mishandelde hen. Jakobus, de broer van Johannes, liet hij met het zwaard ter dood brengen. Toen hij zag dat de Joden hier gunstig op reageerden, liet hij ook Petrus aanhouden – dat was tijdens het feest van het Ongedesemde brood. Na de arrestatie sloot hij hem op in de gevangenis, waar hij hem door vier groepen soldaten van steeds vier man liet

van Jezus Christus te intimideren of zoals Lucas schrijft: *om de gemeente te vernietigen door mannen en vrouwen met geweld uit hun huizen te sleuren en hen te laten opsluiten in de gevangenis.*¹⁹

Maar tegelijk, als u Handelingen doorbladert, zult u ontdekken, dat het enige wapen, dat de apostelen daartegenover stellen, dat van het vrije gesproken woord is. De éne na de andere redevoering wordt er afgestoken: niet alleen door Petrus of Paulus, maar ook door diaken Stefanus. En als Lucas vertelt hoe enkele leden van de synagoge tegen hem in verzet komen en met hem beginnen te redetwisten, dan is het veelzeggend dat ze niet op kunnen, niet tegen zijn wijsheid en niet tegen de heilige Geest die hem bezielde.²⁰ En als Stefanus zich dan even welsprekend verdedigt tegenover de Hoge Raad, dan knarsetanden de leden van woede. Waarop Stefanus vervuld van de heilige Geest zijn blik op naar de hemel slaat en uitroept: 'Ik zie de hemel geopend en de Mensenzoon, die aan Gods rechterhand staat.'

En dan geeft Lucas opnieuw een veelzeggend detail: niet alleen beginnen ze te schreeuwen en te tieren, maar ook houden ze hun handen voor hun oren en stormen ze met zijn allen op hem af.²¹

Blijkbaar is de macht van het vrije gesproken woord zo groot, dat de tegenstanders hun oren er tegen moeten beschermen en hem met geweld het zwijgen willen opleggen.

En u kunt de toespraken van Paulus er op nalezen: in de synagogen, en voor gerechtshoven, voor Festus, voor Agrippa en Bernice²² en

bewaken, met de bedoeling hem na het pesachfeest ten overstaan van het volk te berechten. 5 Jakobus, de broer van Johannes, liet hij met het zwaard ter dood brengen.

¹⁹ Hand 8:19 Nog diezelfde dag brak er een hevige vervolging los tegen de gemeente in Jeruzalem, zodat allen verspreid werden over Judea en Samaria, met uitzondering van de apostelen. Vrome mannen begroeven Stefanus en hielden een luide dodenklacht voor hem. Saulus probeerde de gemeente te vernietigen door mannen en vrouwen met geweld uit hun huizen te sleuren en hen te laten opsluiten in de gevangenis.

²⁰ Hand.6:8

²¹ Hand 8:54-57

²² Hand 25: 19 Ik heb dan ook gedaan wat me door deze hemelse verschijning werd opgedragen, koning Agrippa, en heb eerst aan de inwoners van Damascus en Jeruzalem, en aan allen die in Judea wonen, en later ook aan de heidenen verkondigd dat ze tot inkeer moesten komen en God moesten eren, en zich dienden te gedragen zoals dat bij hun nieuwe leven paste. Dat is de reden waarom de Joden me gegrepen hebben toen ik me in de tempel bevond en geprobeerd hebben me te vermoorden. Omdat God mij echter tot op de dag van vandaag bijstaat, blijf ik mijn getuigenis zonder onderscheid aan iedereen bekendmaken, en daarbij zeg ik niets anders dan wat volgens de profeten en Mozes moest gebeuren, namelijk dat de Messias zou lijden en sterven en dat hij als eerste van de doden zou opstaan om aan zijn eigen volk en aan de heidenen het licht te verkondigen.'

Toen Paulus dat tot zijn verdediging aanvoerde, riep Festus: 'U slaat wartaal uit, Paulus! Het vele studeren drijft u tot waanzin!' Maar Paulus zei: 'Het is geen wartaal, excellentie. Integendeel, wat ik zeg is waar en getuigt van gezond verstand. Bovendien weet de koning waarover het gaat, en daarom kan ik vrijuit tegen hem spreken. Ik denk niet dat iets hiervan hem is ontgaan, het heeft zich immers niet in een uithoek afgespeeld

zelfs op de Aeropagus van Athene²³: overal laat Lucas blijken dat er tegen de overtuigende kracht van het vrije gesproken woord geen wapen opgewassen is.

Maar voordat u zich nu misschien afvraagt: wat is nu het verband met Pinksteren en de uitstorting van de Heilige Geest? Dit: de overtuigingskracht van het vrije gesproken woord is te danken aan de werking van de Geest. Want nadat Lucas door de tekenen op het Pinksterfeest - het geluid van een geweldige windvlaag; vuur, dat zich op de hoofden verdeelt, kortom: de uitstorting van de Heilige Geest in verband heeft gebracht met de verbondssluiting op de Sinai²⁴ vertelt hij hier in Handelingen 2 hoe Israëls God zich dit keer niet op een hoge berg of in een heilige tempel manifesteert, maar in een gewoon huis bij gewone mensen. Bij doodgewone leerlingen, voormalige vissers uit Galilea; zij worden de dragers van Gods aanwezigheid, van Zijn werkzaamheid. En het zichtbare resultaat van die ongrijpbare Geest²⁵ is dat het de leerlingen aanzet, het lef geeft om in het openbaar te spreken. Om met Frank Westerman te

²³ Hand 17: 22 Paulus richtte zich tot de leden van de Areopagus en zei: 'Atheners, ik heb gezien hoe buitengewoon godsdienstig u in ieder opzicht bent.

²⁴ Daar horen we over bazuïngeschal, het geluid van een loeiende wind rond de berg, en over het vuur waarin de Heer afdaalt op de berg. In zulke beelden spreek het oude Testament, als het Gods aanwezigheid wil weergeven, Gods werkzaamheid. Het zijn signalen: let op! God is aan het werk!

²⁵ E. Schillebeeckx, Verhalen van een levende, pg. 226 In oude geschriften en liturgische teksten hebben christenen geprobeerd de Geest een naam te geven, vele namen; geen abstracte titels, wel woorden uit het dagelijks leven: wind, storm, adem, trooster, helper, vader van armen, degene die alle tranen win, de vrouwelijke kant van God. Geest is ook kracht, hartstocht, geestdrift, blijdschap, lach (in de mystiek), windvlaag, levensadem en ademtochtje, een zacht briesje. Soms vatten beelden vlam: 'geest wordt dan laaiend vuur, warmte, zelfs 'vurige tongen' zoals die op Pinksteren 'zich op ieder neerzetten', zoals de auteur van de Handelingen van de Apostelen vertelt (Handelingen 2, 3). Het is een geestkracht, een vuur van liefde dat mensen aansteekt en gaande houdt. Een geest die niet breekt met de wet maar haar dode letters overtreft met een toemaatje: de vindingrijkheid van echte liefde, liefde omwille van het heil van een mens, zijn hoop op toekomst.

Hoe moet ik dit boeiende proces samenvatten? Gods geest is een geest die de mens kracht geeft om als veel, ja alles is geblokkeerd of lijkt mislukt, toch een nieuw begin te maken. Maar Gods geest is geen utopie, geen medicijn, geen sterke drank of uitvlucht. Na krachtige stormen is de Geest een zachte bries: de schroomvolle waarschuwing om God niet te verwarren met vrees en... evenmin met de gaven van de Heilige Geest. Want God is God en niet zijn gaven.

We mogen echter niet vergeten dat volgens alle evangeliën de Geest de eigenlijke verlossingsgave van de verrezen, verheerlijkte Jezus is. Het Johannesevangelie situeert de scene van de gave van de Heilige Geest niet op de vijftigste dag na Pasen, zoals Lucas en heel de christelijke liturgie, maar op de paasdag zelf: de Geest is het paasgeschenk van Jezus, de Christus. In de oudste teksten van Paulus wordt de verheerlijkte Jezus zelf 'pneuma', 'geest, genoemd (2 Korintiërs 3,17) vanwege zijn opgenomen zijn in het leven van Gods eigen wereld. Pas dan kan hij, van bij de Vader, de Geest zenden, zegt het Johannesevangelie.

Voor dit evangelie komt de Geest niet uit deze wereld, maar van boven: 'geest kan alleen 'van bij de Vader' geschonken worden. Verlossing is iets van God, een gave Gods, geen mensenwerk. Maar door de gave van de Geest worden verlossing en bevrijding het werk van geestvervulde mensen — van Jezus en al wie hem achterna gaan, in zijn geest.

'Geest': geest-drift en geest-kracht, is daarom niet te koop; je kunt er geen beslag op leggen zoals een zekere Simon dacht, toen hij apostelen geld aanbood om ook de handoplegging, waardoor de Heilige Geest werd geschonken, te mogen ontvangen (Handelingen 8,18-24).

spreken, de pen te pakken en een pamflet te schrijven. Maar dan zo, dat wat er gezegd wordt, ook gehoord wordt, verstaan, begrepen, overkomt, binnendringt en ten slotte overtuigt. Dat vrije gesproken woord heeft geen aanslagen nodig om gehoord te worden, geen youtube filmpjes met gruwelijke executies om opgemerkt te worden. Het overtuigt uit zich zelf door – dat wil zeggen - door de werking van de Heilige Geest.

Maar er is nog iets, wat die Geest – die uitstorting van de Geest - bewerkstelligt: En dat is dat de leerlingen uit hun schulp komen. Of misschien moet ik het duidelijker zeggen: uit de rol van slachtoffer treden. Want zo voelden ze zich, nadat Jezus, hun leider, hun meester, hun rabbi, hun voorman was gekruisigd, geëxecuteerd. Ze waren bang geworden. Geïntimideerd door de gruwelijke wreedheid van het romeinse regime. En dat was ook precies de bedoeling. Van de keizers van toen tot aan de dictators van nu. Poetin, Erdogan. Om de beweging, die Jezus van Nazareth, voorgoed de kop in te drukken. Zelfs de opstanding bracht hierin geen verandering. Want ook na de opstanding bleven de leerlingen, zo vertelt Johannes, bang achter gesloten deuren zitten. Als prooi, die zich wanhopig probeert te verstoppen. Maar dan opeens – gedreven door de Geest - treden ze uit die slachtofferrol, uit de rol van lijdend voorwerp en pakken de regie, nemen het initiatief.²⁶

Met Pinksteren stelt de Geest de leerlingen in staat om het slachtofferschap te overwinnen, die enkel en alleen door het vrije woord een regime in de verdediging kunnen dringen. Mét een totaal nieuwe boodschap: Jezus is niet langer het slachtoffer van vernederende machten, maar de door God verhoogde Zoon, die aan de rechterhand van Zijn Vader troont. Mensen, die door dat nieuw geschonken perspectief op de kruisiging en dood van Jezus van Nazareth én door de overtuigingskracht van

²⁶ Mitri Raheb *Geloven onder bezetting, een Palestijnse theologie van verzet en hoop.* 2015 pg. 100

Zonder de Geest zouden de discipelen zijn doorgegaan met leven in de schaduw van het imperium. Eén van de grootste verleidingen voor onderdrukte mensen is dat de rol van slachtoffer te goed voelt. Ze kunnen alleen nog beschuldigen (blame game) en vervloeken het imperium. Een groot probleem voor slachtoffers van imperia is dat ze zich zo sterk met de slachtofferrol identificeren dat ze dubbel slachtoffer worden: van het imperium en van zichzelf.

Soms hoor ik Joodse mensen praten alsof ze een monopolie op het slachtofferschap hebben. Nu en dan bekruipt me het gevoel dat sommige Palestijnen denken te moeten wedijveren met Joden over wie het grootste slachtoffer is. Wanneer ik artikelen of boeken lees van auteurs uit het Midden-Oosten, kom ik soms complottheorieën tegen die de Arabieren uitsluitend tot slachtoffer van de supermachten reduceren. Slachtofferschap is zowel geruststellend als gerieflijk: je bent niet schuldig aan de situatie noch verantwoordelijk in de situatie. Maar zelfs het ergste slachtoffer moet ook handelen: keuzes maken, beslissingen nemen en verantwoordelijkheid aanvaarden. Alleen maar het imperium de schuld geven helpt niet. Een slachtoffer wordt er alleen maar gedeprimeerder, hulpelozer en hopelozier van. De slachtofferrol kan onderdrukten wel enige sympathie opleveren, maar niet noodzakelijkerwijs respect.

het vrije woord daardoor de rollen omdraaien. Van slachtoffers worden zij nu, ja, wat worden zij? Laat ik de vraag aan mezelf, aan u, aan ons stellen. Wat worden wij, als wij stoppen met onszelf te beklagen? Wat worden wij, als wij ophouden met ons als slachtoffer te gedragen? En uit onze schulp van zelfbeklag kruipen?²⁷ En wat, als wij als kerk uit die rol stappen? Niet langer klagen over marginalisering, ledenverlies, secularisatie en noem maar op, maar in de voetsporen van Petrus treden; en doen waar toe de Heilige geest ons aanzet: om vrijmoedig het vrije woord te durven hanteren.

Twee weken geleden hebben we hier in deze kerk nog een adembenemend voorbeeld van gezien; van een jonge joodse vrouw, die weigerde om zich als slachtoffer van de Nazi-onderdrukking te beschouwen. Haar enige wapen tegen de grootste misdaad in de geschiedenis van de mensheid, was haar pen, haar dagboek, waarin ze deze heroïsche woorden schreef:

“Het zijn bange tijden mijn God. (...) Ik zal je helpen God, dat je het niet in mij begeeft... En misschien kunnen we er ook aan meewerken jou op te graven in de geteisterde harten van anderen. Ja, mijn God, aan de omstandigheden schijn jij niet al te veel te kunnen doen, ze horen nu eenmaal ook bij dit leven. Ik roep je niet ter verantwoording, jij mag daar later ons voor ter verantwoording roepen. En haast iedere hartslag wordt het me duidelijker: dat jij ons niet kunt helpen, maar dat wij jou moeten helpen en dat we de woning in ons, waar jij huist, tot het laatste toe moeten verdedigen. Er zijn mensen, het is heus waar, die nog op het laatste ogenblik stofzuigers in veiligheid brengen en zilveren vorken en lepels, in plaats van jou, mijn God. En er zijn mensen, die hun lichamen in veiligheid willen brengen, die alleen nog maar behuizingen zijn voor duizend angsten

²⁷ Idem pg. 101 Slachtofferschap is een negatieve identiteit. De Geest gaf de discipelen de kracht om een positieve identiteit te ontwikkelen. Daardoor hielden ze op met klagen over hun meester, die slachtoffer van het imperium geworden was. In plaats daarvan gingen ze eropuit om de opgestane Christus te verkondigen. Het slachtoffer van voorheen was nu Heer. Eens was hij dood en nu leeft hij. Het is deze Geest die geschiedenis maakte in Palestina. De eerste discipelen hadden door kunnen pan met het imperium beschuldigen en proberen sympathie te wekken. Maar dan zou het christendom niet geboren zijn. Als de eerste discipelen uitsluitend slecht nieuws over de wreedheid van het imperium gemeld hadden, zouden ze onopgemerkt gebleven zijn. De wreedheid van het imperium is geen opzienbarend nieuws. De wereld wordt beheerst door imperia en staat bol van zulk nieuws. De Geest gaf de discipelen de kracht om het goede nieuws te brengen. Dat was anders dan nieuws van het imperium. De discipelen gingen eropuit met de overtuiging dat ze een boodschap hadden te verkondigen en dat de wereld op deze boodschap zat te wachten. De wereld begreep dat er een wonder gebeurd moest zijn als het goede nieuws uit Palestina kwam. Wat het Midden-Oosten op dit moment heel hard nodig heeft, is deze Geest die mensen helpt hun slachtofferschap te overwinnen, verantwoordelijkheid te nemen en van object van de wereldgeschiedenis in handelend subject te veranderen. Zo dragen ze positief bij aan een nieuwe samenleving. Het is niet genoeg dat het Midden-Oosten de Heilige boeken aan de wereld heeft gegeven. In de eenentwintigste eeuw moet de regio iets anders bijdragen dan olie.

en verbitteringen. En ze zeggen: Mij zullen ze niet in hun klauwen krijgen. En ze vergeten, dat men in niemands klauwen is, als men in jouw armen is. (...) Voor het grote heroïsche lijden, heb ik genoeg krachten, maar het zijn meer de duizend kleine dagelijkse zorgen, die je soms plotseling als bijtend ongedierte bespringen. (...) En ik zal je alle bloemen brengen, die ik op mijn wegen tegenkom, mijn God, en werkelijk, dat zijn er heel vele.”²⁸

De stem van Petrus, van Stefanus, van Paulus, de stem van Jezus Christus, de stem van Etty Hillesum zal uit eindelijk sterker blijken dan de machten, die hen met geweld het zwijgen willen opleggen.²⁹ De stem van het vrije woord zal het uiteindelijk winnen. Door de kracht van de Heilige geest. In dat vertrouwen durfde Jezus van Nazareth zijn woorden, verhalen, daden en uiteindelijk zijn leven te zaaien, in dat vertrouwen koos Lucas voor de pen en het papier; in dat vertrouwen hebben christenen zijn woorden bewaard en doorgegeven. In dat vertrouwen hebben we ze vanmorgen opnieuw laten klinken en heb ik geprobeerd ze opnieuw uit te leggen.

*Zoals de wind waait
zonder op te houden
niet altijd uit dezelfde hoek
zoals het vuur verwarmt
zonder zelf warmte te verliezen
zo blijft de geest
van alle kanten
verwarmend werken
geeft mij een nieuwe taal*

²⁸Dagboek Etty Hillesum, pg. 516 ; 12 juli 1942;

daarvoor schreef ze al: Men is op onze algehele vernietiging uit, dit moet men ook in zijn leven aanvaarden en dan gaat het wel weer.” (blz. 486) “... door de dood binnen zijn leven op te nemen, verruimt en verrijkt men zijn leven.” (blz. 489) “Eén ding is wel zeker: men moet de voorraad liefde op deze aarde helpen vergroten.” (blz. 497) “... ik ben bereid tot alles, tot iedere plek op deze aarde, waar God me zenden zal en ik ben bereid tot in iedere situatie en tot in de dood te getuigen, dat dit leven schoon en zinrijk is en dat het niet aan God ligt, dat het zo is als het nu is, maar aan ons.” (blz. 508)

²⁹ Hand 3: 27 Ze namen de apostelen mee en leidden hen voor het Sanhedrin. De hogepriester begon het verhoor met de vraag: 28 ‘Hebben wij u niet nadrukkelijk verboden de naam van Jezus nog te gebruiken en onderricht over hem te geven? En toch verspreidt u uw leer in heel Jeruzalem en stelt u ons aansprakelijk voor de dood van deze man.’ 29 Petrus en de andere apostelen antwoordden: ‘Men moet God meer gehoorzamen dan de mensen. 30 De God van onze voorouders heeft Jezus weer tot leven gewekt, nadat u hem had vermoord door hem aan een kruishout te hangen. 31 God heeft hem een plaats gegeven aan zijn rechterhand, hem tot leidsman en redder verheven om de Israëlieten tot inkeer te brengen en hun zonden te vergeven. 32 Daarvan getuigen wij, en daarvan getuigt ook de heilige Geest, die God geschonken heeft aan wie hem gehoorzamen.’

33 Toen de leden van het Sanhedrin dit hoorden, ontstaken ze in woede en wilden ze de apostelen ter dood brengen.

*om aan te spreken
een kracht van binnen uit
die moet getuigen
(al denken sommigen
ook dat ik dronken ben
dat raakt mij niet)
ik spreek van eenheid
in verbrokkeld leven
ik spreek van licht
in toegenomen duisternis
ik smelt het ijs
van het ontzettende verkillen
verander haat - torenhoog opgetast -
met tongen als van vuur
langzaam maar zeker
in de geest van God
die liefde heet.³⁰*

Amen.

³⁰ Pinksteren 1976 Piet Kalteren